

Suikeanoidanlukko

Topplåsbräken

Botrychium lanceolatum

Uhanalaisuusluokka (IUCN): vaarantunut (VU)

Uhanalainen (LSA 521/2021)

Luonnehdinta

Suikeanoidanlukko on 5–25 cm korkea sanikkainen. Lehti on keskikohdan yläpuolelta jakautunut monilehdykkäiseen lapaosaan ja haaraiseen itiöpesäkeosaan. Lapamainen osa on ruoditon, kellanvihreä, leveän kolmiomainen ja suurin piirtein leveytensä pituinen. Lehdykät ovat pitkulaiset, kapeat, etuviistoon suuntautuvat ja lavan kärkeä kohti pienenevät. Sen voi sekoittaa muihin noidanlukkoihin, kuten leveälehdyykkäisempään pohjannoidanlukkoon (*B. boreale*) tai saunionoidanlukkoon (*B. matricariifolium*), joka on ulkoasultaan hyvin muunteleva. Kuten muutkin noidanlukot, myös suikeanoidanlukko voi piileskellä maan alla useita vuosia sienijuurensa varassa.

Elinympäristö ja levinneisyys

Suikeanoidanlukkoa esiintyy harvinaisena lähes koko maassa, mutta se on harvinaistunut koko levinneisyysalueellaan. Sitä tavataan laidunniityillä, rantatörmillä, kalliosammalikoissa, kalkkipitoisilla mailla sekä joskus myös teiden varsilla. Kasvupaikoillaan se esiintyy yleensä niukkalukuisena ja kasvaa maanpäällisenä epäsäännöllisesti. Itiöt kykevätkin joskus säilyttämään itävyytensä maassa jopa vuosikymmeniä.

Nykytila ja uhkatekijät

Suikeanoidanlukko on harvinaistunut katojen ja niittyjen laidunnuksen ja kaskiviljelyn loputtua, minkä seurauksena lajille sopivat elinympäristöt ovat kasvaneet umpeen. Yksi umpeenkasvua edistävä tekijä on ollut keinolannoituksen aiheuttama rehevöityminen. Niittyjä on myös metsitetty. Joitakin esiintymiä on hävinnyt rakentamisen seurauksena. Osa suikeanoidanlukon kasvupaikoista sijaitsee suojelualueilla.

Hoitosuositukset

Umpeutuvilla kasvupaikoilla suikeanoidanlukko hyötyisi puuston varovaisesta harventamisesta ja säännöllisestä niitosta. Kasvi ei kuitenkaan kestä voimakkaita hakkuita seuraavaa tiheää taimikkovaihetta, joten kasvupaikan hoitoa tulisi jatkaa tarvittaessa säännöllisesti taimikkoa raivaamalla ja niittämällä. Puutavaraa ei tulisi varastoida kasvupaikalle ja hakkuu- sekä niittotähteet tulisi kuljettaa pois alueelta. Kasvustojen päältä ajamista tulisi välttää. Osa kasvupaikoista on metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä, joiden ominaispiirteiden muuttaminen on kielletty.

Lähteet

- Hämet-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T. & Uotila, P. (toim.) 1998. Retkeilykasvio. 4. uudistettu painos. Luonnontieteellinen keskusmuseo, Kasvimuseo. Helsinki. 656 s.
- Mossberg, B. & Stenberg, L. 2005. Suuri Pohjolan kasvio. Suom. Vuokko, S. & Väre, H. Tammi, Helsinki. 928 s.
- Laine, U. 1997. Suikeanoidanlukko – topplåsbräken. Teoksessa Ryttyäri, T. & Kettunen, T. (toim.). Uhanalaiset kasvimme. Suomen ympäristökeskus ja Kirjayhtymä Oy, Helsinki. S. 82–83.
- Uusitalo A. 2007. Kylien kaunokit, soiden sarat. Keski-Suomen uhanalaiset kasvit. Keski-Suomen ympäristökeskus, Jyväskylä. 202 s.

Kuva: Anna Uusitalo